

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2000-2001

20 juni 2001

GEDACHTEWISSELING

over de toekomstperspectieven voor Kosovo

met de heer Ibrahim Rugova

VERSLAG

**namens de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden
uitgebracht door de heer Frans Ramon**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Luc Van den Brande.

Vaste leden :

de heren Freddy Sarens, Walter Vandenbossche, Luc Van den Brande, Johan Weyts ;

de heren Louis Bril, Peter Gysbrechts, Jacques Laverge, Stefaan Platteau ;

de heren Karim Van Overmeire, Christian Verougstraete, Miel Verrijken ;

de heren Peter De Ridder, Patrick Hostekint ;

de heer Frans Ramon ;

de heer Johan Sauwens.

Plaatsvervangers :

mevrouw Brigitte Grouwels, de heer Erik Matthijs, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de heer Jef Van Looy ;

de heren Julien Demeulenaere, Didier Ramoudt, Marc van den Abeelen, Paul Wille ;

mevrouw Hilde De Lobel, de heren Pieter Huybrechts, Luk Van Nieuwenhuysen ;

de heren Marcel Logist, Jacques Timmermans ;

de heer Eloi Glorieux ;

de heer Etienne Van Vaerenbergh.

INHOUD

	Blz.
I. Welkomstwoord en inleidende situering door de commissievoorzitter	4
II. Toelichting door de heer Ibrahim Rugova aangaande de toestand in Kosovo	4
III. Initiële vragenronde	5
III.1. Tussenkoms van de heer Patrick Hostekint	5
III.2 Tussenkoms van de heer Kris Van Dijk	6
III.3 Tussenkoms van de heer Frans Ramon	6
III.4 Tussenkoms van mevrouw Brigitte Grouwels	6
III.5 Tussenkoms van de heer Freddy Sarens	6
III.6 Tussenkoms van de heer Miel Verrijken	6
III.7 Tussenkoms van de heer Jacques Laverge	7
III.8 Tussenkoms van de heer Luc Van den Brande	7
IV. Antwoorden van de heer Ibrahim Rugova	7
V. Aanvullende bespreking	10

DAMES EN HEREN,

Naar aanleiding van een bezoek van de heer Ibrahim Rugova aan België, wisselde de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden op woensdag 6 juni 2001 met hem van gedachten over de toekomstperspectieven voor Kosovo.

I. Welkomstwoord en inleidende situering door de commissievoorzitter

De heer Luc Van den Brande, voorzitter : We verwelkomen vandaag de heer Ibrahim Rugova. Onze commissie heeft hem uitgenodigd om met hem van gedachten te wisselen over de situatie in Kosovo. Een vijftal jaar geleden reeds – meer bepaald op 25 april 1996 – heeft deze commissie de heer Rugova al een eerste keer ontmoet in het kader van een hoorzitting¹ over de toenmalige toestand in Kosovo. Velen in Vlaanderen hebben een grote belangstelling voor de evolutie in Kosovo. Het is immers onze morele en politieke plicht mee te werken aan een vredig en democratisch Kosovo. Daarom ben ik bijzonder verheugd over deze tweede “vervolgvergadering”.

De heer Rugova heeft al contact gehad met onze federale minister van Buitenlandse Zaken, de heer Louis Michel, met de voorzitters van Kamer, Senaat en het Vlaams Parlement, met minister Jos Chabert en met professor-emeritus volkenrecht Erik Suy, die zich voor Kosovo wil engageren. Morgen vinden nog contacten plaats met de Europese gremia.

Ik verwelkom hier ook de gewezen voorzitter van deze commissie, de heer Jef Sleetckx, evenals de heer Jef Ulburghs en de leden van het Kosovocomité, die de banden tussen Kosovo en Vlaamse gemeenten willen versterken.

In het licht van de lokale verkiezingen in Kosovo van afgelopen oktober 2000, waar de partij van de heer Rugova een eclatant resultaat behaalde, en vooral ook in het licht van de voor 17 november van dit jaar geplande parlementsverkiezingen, is het belangrijk om de huidige situatie in Kosovo correct in te schatten. De heer Rugova wordt – mee omwille van zijn geweldloze inzet gedurende de moeilijke jaren die achter ons liggen – door velen met heel veel hoop gekoesterd. Er zijn engagementen aangegaan door verschillende instanties : de VN-missie in Kosovo (UNMIK), de

Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), de Raad van Europa en ook de Europese Unie. Die laatste zou overigens wellicht met meer slagkracht moeten kunnen optreden. Die omstandigheden lijken een gunstige voedingsbodem op te leveren voor een democratisch, krachtig en perspectiefvol Kosovo.

Ik geef nu dan ook graag het woord aan de heer Ibrahim Rugova.

II. Toelichting door de heer Ibrahim Rugova aangaande de toestand in Kosovo

De heer Ibrahim Rugova : Ik ben blij dat ik me voor de tweede maal in uw midden bevind. Vlaanderen heeft, samen met België, Kosovo tien jaar lang gesteund. Toen hadden we het over problemen als politieke repressie en zelfs massaslachtingen. Nu praten we over een nieuw tijdperk voor Kosovo.

Na de interventie van de NAVO en onder bescherming van de westerse wereld is Kosovo eindelijk vrij. De democratie, het economische en sociale leven worden heropgebouwd. Daarvoor dank ik u en het Kosovocomité, de heren Ulburghs en Sleetckx. Kosovo zit, twee jaar na de oorlog, in een nieuwe fase. Op 12 juni vierten we de verjaardag van de komst van de NAVO en de terugkeer van het Kosovaarse volk naar Kosovo. Op twee jaar tijd hebben we een grote vooruitgang geboekt. Er functioneert een administratie, samen met een missie van de Verenigde Naties (UNMIK). Er is een regering gecreëerd, bestaande uit vier Kosovaren en vier vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap. Er zijn twintig departementen of ministeries, met telkens een Kosovaarse én een internationale co-president. Alle departementen hebben de basis gelegd van een centrale administratie. Het departement van Financiën en Economie heeft vorig jaar de helft van het budget van Kosovo bijeengebracht. We hebben een geconsolideerd budget van 1.400 miljoen Duitse mark. De Duitse mark is overigens de officiële munteenheid geworden in Kosovo. Dankzij internationale hulp heeft de bevolking de wederopbouw van privé- en openbare gebouwen kunnen aanvatten en heel vaak ook reeds voltooid. Dat zijn allemaal goede signalen.

De veiligheidssituatie is door de band genomen veel verbeterd. Vroeger werd deze enkel verzekerd door de KFOR en de NAVO, nu hebben we ook een eigen politiemacht van ongeveer 4.000 manschappen en binnenkort zullen het er 6.000 zijn. De

¹ Hoorzitting over de toestand in Kosovo, *Parl. St.* VI. Parl. 1996-1997, nr. 664/1.

rechters zijn geïnstalleerd. Het opstellen van een juridisch systeem naar democratisch model heeft tijd in beslag genomen. Er zijn evenwel nog sporadische gevallen van geweld. Na de oorlog is immers veel frustratie overgebleven. Nu is dat echter verminderd en we bereiden ons voor op de algemene verkiezingen van 17 november. Die dag zullen we een grondwettelijk kader, en een interim-grondwet voor Kosovo goedkeuren. Dat is een goed document waarin heel wat hoofdstukken gewijd zijn aan de mensenrechten en de rechten van de verschillende gemeenschappen. Er staan bijzondere procedures in voor het vrijwaren van de rechten van die gemeenschappen. Er is ook een goede staatsstructuur voorzien. We zullen een Kosovaars parlement hebben, een president en een regering. Het is een duidelijke structuur die ons zal toelaten om meer verantwoordelijkheden en bevoegdheden op te nemen. Ik hoop dat alles in een goede sfeer zal verlopen.

De gemeenteraadsverkiezingen van vorig jaar zijn overigens reeds goed verlopen. De Kosovaarse gemeenten functioneren momenteel reeds. We hebben de eerste stappen gezet om de gemeentelijke infrastructuur op punt te stellen. Er zijn contacten met andere gemeenten in Europa, ook in België en in Vlaanderen.

Onze prioritaire doelstelling is momenteel dus de algemene verkiezingen. Verder willen we de verschillende etnische groepen integreren. Ik spreek bewust niet van etnische minderheden omdat dat woord een negatieve bijklank heeft. Onder meer de Bosniërs en de Turken hebben geen problemen gehad. Heel wat Serviërs hebben het land verlaten na de intocht van de NAVO. Sommigen waren immers betrokken bij moordpartijen. Anderen hadden gewoon schrik, dat is menselijk. Ongeveer 100.000 Serviërs zijn echter achtergebleven en wonen momenteel in enclaves. De eerste uitdaging is deze enclavestructuur doorbreken, meer openheid creëren en veiligheid garanderen. In het noorden van Kosovo zijn er echter gebieden waar de Serviërs in de meerderheid zijn en daar hebben de Albanezen dan weer problemen. De problematiek is dus complex. Ook Mitrovica moet na de verkiezingen geïntegreerd worden in de rest van Kosovo.

Voor andere gemeenschappen, zoals de Roma-zigeuners, de Ashkali, dat zijn gemengde groepen, en Egyptenaren, dat zijn Roma-zigeuners die zichzelf zo betitelen, is er ook vooruitgang geboekt. Er is een platform opgericht voor mensen die willen terugkeren naar Kosovo. Ook voor Serviërs zullen we goede voorwaarden scheppen, in de eerste

plaats voor diegenen die in Kosovo gebleven zijn, maar ook voor hen die willen terugkeren.

Een andere politieke doelstelling is de onafhankelijkheid van Kosovo. Dat is ongetwijfeld de beste oplossing voor de regio. Onze houding is dat alle landen van ex-Joegoslavië zelfstandig moeten functioneren, maar verbonden blijven met Brussel, de Europese Unie en de NAVO. De onafhankelijkheid van Kosovo zal ervoor zorgen dat de situatie in andere landen in de regio, zoals Albanië, Macedonië, Montenegro en zelfs Servië, zal verbeteren. Ik weet dat de Serviërs zelf daar anders over denken. Ik hoop echter dat zij het positieve van dat historische proces voor alle volkeren van onze regio snel zullen inzien.

Momenteel richten we dus economische, sociale en politieke instellingen op. Pas in de volgende fase zullen we onze toekomst echt kunnen plannen. We hopen dat we dan zo snel mogelijk internationaal erkend worden. We zullen vanzelfsprekend steeds goede vriendschappelijke banden met de andere landen binnen de regio nastreven.

Ik wil u nogmaals bedanken dat we de kans krijgen hier opnieuw samen te zijn. Ik hoop dat ik u binnenkort kan uitnodigen naar ons nieuwe parlement om daar de vooruitgang in Kosovo te bespreken. Ik hoop eveneens dat onze traditioneel goede relaties behouden blijven. Ons parlement heeft in heel moeilijke omstandigheden gefunctioneerd, maar nu is er een nieuw tijdperk aangebroken.

III. Initiële vragenronde

III.1 Tussenkoms van de heer Patrick Hostekint

De heer Patrick Hostekint : Dankzij de KFOR-troepen, de NAVO en de steun van de VN is Kosovo nu quasi-onafhankelijk. Anderzijds is er resolutie 1244 van de VN-Veiligheidsraad waarin de VN bevestigt dat Kosovo integraal deel blijft uitmaken van Joegoslavië.

Het is normaal dat de heer Rugova onvoorwaardelijk voorstander is van onafhankelijkheid. Zal onafhankelijkheid de regio echter niet nog verder stabiliseren ? Er wonen immers ook Albanezen in Montenegro, Macedonië en West-Servië. Zullen zij geen aansluiting zoeken bij de nieuwe staat ?

Na het verdwijnen van Milosevic is Servië daarenboven opnieuw een gesprekspartner van het Westen. Er zou ook reeds een compromisvoorstel van de internationale gemeenschap circuleren. Hoe

staat de heer Rugova tegenover het voorstel om Kosovo op te delen in twee delen waarbij het noordelijke deel naar Servië zou gaan en het zuidelijk deel naar Kosovo ? Internationaal is onafhankelijkheid immers nog niet verworven.

III.2 Tussenkoms van de heer Kris Van Dijk

De heer Kris Van Dijk : Grenzen zijn in het gebied van ex-Joegoslavië steeds belangrijk geweest. Er zijn ook geen homogene gemeenschappen zoals hier in België. In de verschillende gebieden zijn verschillende etnische groepen aanwezig. Dat compliceert een aantal zaken aanzienlijk.

Op welke manier zal de aangekondigde grondwet de rechten van die verschillende groepen waarborgen ? Op welke andere manieren zullen de rechten op gebied van cultuur, onderwijs, enzovoort, gewaarborgd worden ?

Bent u niet bang dat de internationale hulp – waarvan de Kosovaren toch voor een groot stuk afhankelijk zijn – gaat wegvallen, nu de televisieploegen uit Kosovo vertrokken zijn ? Of heeft u waarborgen voor blijvende betrokkenheid en ondersteuning ?

III.3 Tussenkoms van de heer Frans Ramon

De heer Frans Ramon : Kosovo is multicultureel. Welke vooruitgang is er de voorbije twee jaar geboekt in het samenleven met Serviërs en Roma ? Ongeveer een jaar geleden ben ik in de gelegenheid geweest om een werkbezoek te brengen aan Kosovo. De problemen waren toen nog immens. Welke grote problemen blijven er momenteel nog over ? Kunt u – internationaal gezien – de vraag naar onafhankelijkheid voor Kosovo wel hard maken ? Er werd bij mijn weten nog niet onderhandeld met de nieuwe president van Joegoslavië, de heer Kostunica. De visies lijken in elk geval erg ver uiteen te liggen : een associatie is iets anders dan onafhankelijkheid. Wat zijn de perspectieven ?

En dan de situatie in Macedonië. Er wordt beweerd dat sommigen met dat onafhankelijkheidsstreven eigenlijk zouden werken aan de totstandkoming van een groot-Albanese regio. Zelf zegt u dat u de regio, via autonomie, vredevoller wil maken. Men verwijt u echter dat het Kosovo, of toch minstens sommigen in Kosovo, te doen is om gebiedsuitbreiding. Wat is uw repliek daarop en wat zijn uw tegenargumenten ?

Welke rol kunnen Vlaanderen en het Vlaams Parlement spelen in Kosovo ? Wat doet men vandaag aan de eventuele milieugevolgen van de oorlog, en hoe ernstig zijn die ? Hoe is de 4.000 man sterke Kosovaarse politiemacht precies samengesteld ?

III.4 Tussenkoms van mevrouw Brigitte Grouwels

Mevrouw Brigitte Grouwels : Wat doet de huidige Kosovaarse regering, die uit 4 Kosovaren en 4 leden van de internationale gemeenschap bestaat, op het vlak van “vertrouwenwekkende maatregelen” ten aanzien van de minderheden ? Kunt u concrete voorbeelden geven van maatregelen die hen voorbereiden op deelname aan de verkiezingen en aan de opbouw van een nieuw staatsapparaat ?

De heropbouw van Kosovo zou vandaag, twee jaar na de oorlog, bijna voltooid zijn. Wat betekent dat concreet op het terrein ? Hoe verloopt de terugkeer en de integratie van de vluchtelingen, die vaak alles verloren ?

III.5 Tussenkoms van de heer Freddy Sarens

De heer Freddy Sarens : De internationale situatie is inmiddels grondig gewijzigd. Servië heeft nu een democratische structuur en binnenkort zijn er verkiezingen in Kosovo. Onze publieke opinie en de internationale gemeenschap krijgen stilaan de indruk dat de rollen zijn omgekeerd : men is thans niet langer bang voor het Servische, maar veeleer voor het Albanese extremisme. Bepaalde terroristische handelingen creëren een erg ongunstig beeld. Als pacifist kijkt u dat ongetwijfeld met lede ogen aan. Probeert u hieraan iets te doen, en hoe pakt u het probleem aan ? Welke mogelijkheden zijn er ?

Hoeveel politieke gevangenen uit Kosovo zitten nog opgesloten in de Servische gevangenissen en wanneer komen zij vrij ?

Welke rol kan het Vlaams Parlement tenslotte spelen in de opbouw van een democratisch Kosovo ?

III.6 Tussenkoms van de heer Miel Verrijken

De heer Emiel Verrijken : Onder het afschuwelijke regime van Enver Hoxha vluchtten talloze Albanezen naar Kosovo, vooral in de jaren vijftig, voor het land goeddeels werd afgesloten. Bovendien voerde Tito een relatief liberaal beleid ten aanzien van de uitvoer van arbeidskrachten. Zo kwamen heel wat Albanezen via Joegoslavië in Duitsland en de Verenigde Staten terecht. Na de val van het communis-

me kwam de vlucht uit Albanië opnieuw op gang. Klopt het dat de meeste van die vluchtelingen uit Albanië in Kosovo terechtkwamen ? Is de Albanese groep die in Kosovo terechtkwam, inmiddels al geassimileerd ?

Daar komt nog het volgende bij. Oorspronkelijk kende Albanië een belangrijke rooms-katholieke minderheid. Die werd na de tweede wereldoorlog verschrikkelijk vervolgd, wat op zijn beurt ook weer tot een vlucht naar Joegoslavië, en dan meer bepaald naar Kosovo en Kroatië leidde.

Hoe worden de orthodoxe heiligdommen in Kosovo beschermd ? Kunnen de orthodoxe popes vandaag in alle vrijheid werken, en kunnen ze zich vrij bewegen over het volledige Kosovaarse grondgebied ? Is de godsdienstvrijheid m.a.w. reëel ?

III.7 Tussenkoms van de heer Jacques Laverge

De heer Jacques Laverge : Het lijkt momenteel wel of de expansiedrang van het Servische volk wat is overgenomen door de Albanen. Waar leidt dat uiteindelijk heen ? Is er sprake van een groot-Albanees irredentisme ? Welke nieuwe conflicten kunnen daarvan het gevolg zijn ? Wat gebeurde er met de Albanese milities, waarvan de getalsterkte op 10.000 tot 20.000 manschappen wordt geschat ? Werden en worden zij ontwapend of verplaatst zij gewoon hun operatieterrain ? Dat laatste zou een gevaar voor de stabiliteit van dat deel van de Balkan betekenen.

De heer Rugova zegt dat Kosovo klaar is met de opmaak van een grondwet. Zijn de rechten van de minderheden daarin wel in voldoende mate opgenomen ? Wat met de naar schatting 200.000 Serviërs die op de vlucht zijn ? Kunnen zij terugkeren of is dat de facto, dan wel de jure, uitgesloten ?

Kosovo is hoe dan ook in mindere of meerdere mate betrokken bij de conflicten in Noord-Macedonië. Zijn de daar gelegerde buitenlandse troepen, dus ook de Belgische, in gevaar ? Heeft men de milities onder controle ? Is Macedonië wel in staat de onrust in te dijken en de orde te herstellen ? Zijn er politieke contacten tussen Macedonië en Kosovo en zo ja, welke ?

III.8 Tussenkoms van de heer Luc Van den Brande

De heer Luc Van den Brande, voorzitter : De resolutie 1244 van de VN-Veiligheidsraad stelt duidelijk dat de autonomie van Kosovo zich moet situeren binnen de federale republiek Joegoslavië. Is

deze vereiste wel verenigbaar met het standpunt van uw partij over de autonomie ? Aan de hand van de verklaring van VN-vertegenwoordiger Hans Haekkerup, de opvolger van Bernard Kouchner, werd op 11 mei 2001 trouwens duidelijk gemaakt dat een meerderheid van landen meent dat het niet mogelijk is om een referendum te houden over de onafhankelijkheid van Kosovo.

Wat zijn de politieke opties van uw partij, de Democratische Liga van Kosovo (LDK) ? In welke mate verschillen zij van de politieke opvattingen van de Democratische Partij van Kosovo, de PDK, van Hashim Thaci ? Uw partij behaalde immers bijna zestig procent van de zetels bij de gemeenteraadsverkiezingen, de PDK behaalde echter ook 27 procent van de stemmen. Bij die verkiezingen kwamen bijna veertig partijen op, maar slechts vier ervan behaalden uiteindelijk meer dan 1 procent.

Wat ook het finale karakter zal zijn van de autonomie van Kosovo ; het is essentieel dat de administratieve en juridische organisatie klaar, duidelijk en werkbaar zijn en dat het respect voor de mensenrechten in de toekomst gewaarborgd is. Dat er nu in Duitse markten wordt gerekend, betekent overigens dat er vanaf 1 januari van volgend jaar in euro zal worden gewerkt. Dat is een signaal dat, qua betrokkenheid op Europa, kan tellen. Wat is tenslotte de plaats van het middenveld, d.w.z. de niet-statelijke sociale en economische actoren in uw Kosovo ?

IV. Antwoorden van de heer Ibrahim Rugova

De heer Ibrahim Rugova : Er werden een aantal vragen gesteld over de onafhankelijkheid. Ik heb inderdaad gezegd dat onafhankelijkheid de beste oplossing voor Kosovo is. Resolutie 1244 laat trouwens de deur open voor wat de toekomst van Kosovo betreft. Wij werken momenteel aan de oprichting van democratische instellingen en willen ervoor zorgen dat er reële vrede komt. We zoeken dus een echte en werkbare oplossing voor Kosovo, oplossing die vanzelfsprekend moet overeenkomen met de wil van het volk.

Ik wil daar overigens nog aan toevoegen dat deze resolutie in wezen een compromis was om de oorlog in Kosovo te beëindigen. Deze resolutie werd opgelegd aan Belgrado. U herinnert zich ongetwijfeld dat de Serviërs de akkoorden van Rambouillet – die in ons voordeel waren – in Parijs niet hebben willen aanvaarden. Gelukkig is het conflict uiteindelijk toch opgelost geraakt.

We werken aan een 'selfgovernment'. Autonomie is immers een wat "besmet" woord in ex-Joegoslavië. We hebben in naam ooit autonomie gehad, maar hadden toen ook zeer te lijden onder de term 'minderheid'. Ik wil er daarbij op wijzen dat we in ex-Joegoslavië toch met 3 miljoen Albanezen zijn, d.w.z. het derde volk na de Serviërs en de Kroaten. Maar in het communistische systeem werden we desalniettemin bestempeld als een minderheid.

In de internationale gemeenschap meen ik toch een vrij grote mate van begrip voor de onafhankelijkheid van Kosovo te mogen ontwaren. Er is echter tegelijk ook zeer zeker sprake van negatieve en misleidende propaganda, die voorhoudt dat de onafhankelijkheid van Kosovo voor verdere destabilisatie van de regio zou zorgen. Niets is echter minder waar, integendeel zelfs. Een onafhankelijk Kosovo zou een stabiliserende uitwerking op de hele regio hebben. De consensus over onafhankelijkheid is in Kosovo in elk geval erg groot.

Het is verder ronduit absurd om over een groot-Kosovo of een groot-Albanië te spreken. Het is louter onze politieke optie om een onafhankelijk Kosovo te hebben. Het is trouwens ook die optie die we gedurende tien moeilijke jaren verdedigd hebben. De Albanezen in Montenegro en uit het zuiden van Servië hebben recht op een eigen plaatselijke administratie en een multi-etnische politiek. In Montenegro gaat het overigens goed met de Albanezen, er is immers een democratisch bestuur.

We zijn wel de mening toegedaan dat de regering van Macedonië sneller moet werken om de rechtmatige vragen van de Albanezen in te willigen; zoals de hervorming van de instellingen en een sterkere lokale inbreng in de gemeenten. Ik hoop dan ook op een sterkere druk vanwege de Europese Unie en de Verenigde Staten. Ik ben echter bang dat bepaalde groepen opzettelijk het conflict zoeken om een voorwendsel te hebben om de Albanezen etnisch te kunnen zuiveren. Ik hoop dat de internationale gemeenschap zo vlug mogelijk maatregelen zal nemen om dat conflict op te lossen. De nood aan een politieke oplossing is groot. Het valt verder inderdaad niet te ontkennen dat bepaalde Kosovaarse individuen zich mengen in het conflict in Macedonië, maar in het overgrote deel van de gevallen gaat het wel degelijk om lokale Macedoniërs die de wapens hebben opgenomen. Ik herhaal dat we snel voor oplossingen moeten zorgen. Men moet ten allen prijze voorkomen dat de zaken uit de hand lopen.

We maken dus werk van de onafhankelijkheid en zijn ervan overtuigd dat dat de regio tot bedaren

zal brengen: Macedonië, Montenegro en Albanië. Het zal zelfs Servië tot kalmte brengen, al denken zij daar momenteel anders over.

Er was ook een vraag over het democratische regime van Servië. Er zijn inderdaad veranderingen gebeurd in Belgrado, maar de verhouding met Kosovo ligt nog steeds verre van probleemloos. Wij onderhouden normale contacten met Europa, de Verenigde Staten en de internationale gemeenschap. Als het regime in Belgrado echt democratisch wordt, zullen we ook met hen normale contacten kunnen onderhouden.

Er waren ook vragen over de grenzen. We hebben niet gevraagd de grenzen te veranderen. We hebben ook niet gevraagd om ons in Albanië te integreren. Dat zou alleen maar voor nieuwe problemen zorgen. Kosovo is een staat, die zowel heterogeen als homogeen is. Er zijn verschillende culturen. Het garanderen van de veiligheid en de rechten van de verschillende etnische groepen verdient dan ook alle aandacht.

In ons grondwettelijke kader hebben we maatregelen genomen om die rechten van de etnische groepen te waarborgen. Bovendien hechten we er belang aan dat zij zich ten volle integreren in onze maatschappij. In de huidige regering zitten vier Kosovaren: drie Albanezen en één Serviër. We hebben twintig departementen, vier departementen zijn voor de etnische minderheden: twee voor de Serviërs en twee voor de Turken, de Bosniërs, de Roma en de Ashkali. De overgangsraad telt 37 leden onder wie 7 Serviërs, 3 Bosniërs, 1 Roma, 2 Ashkali. Zelfs nu al proberen we in de interim-instellingen de diverse etnische groepen te laten vertegenwoordigen.

In het nieuwe parlement zijn er 120 mandaten te verdelen, waarvan 20 gewaarborgd voor de minderheden: 10 voor de Serviërs, 2 tot 3 voor de Bosniërs, één voor de Turken en twee voor de Roma en Ashkali-zigeuners. Met de verkiezingen kunnen er zelfs meer mandaten voor hen in zitten.

De heropbouw van Kosovo is voor 80 procent afgewerkt, 20 of toch zeker 15 procent van de bevolking heeft echter nog hulp nodig. Sommigen wonen nog in tenten. Sommigen daarvan hebben gewoon geen hulp willen vragen, anderen zijn dan weer niet gemotiveerd om te werken. Ons departement voor Wederopbouw werkt in elk geval goed samen met een Europese afvaardiging.

De verdere terugkeer van de Albanezen moet stapsgewijze gebeuren. Nu wonen er nog zo'n

300.000 in het buitenland, vooral in Zwitserland maar ook hier in België.

Van de Serviërs in Kosovo hebben er ongeveer 100.000 het land verlaten, onder de overige 100.000 zijn inderdaad een – zeer beperkt – aantal slachtoffers gevallen bij betreurenswaardige onregelmatigheden. Andere cijfers zijn louter propaganda. Maar ook zij kunnen zich stapsgewijs opnieuw vestigen. Ook de terugkeer van de Roma-zigeuners is ten dele al gebeurd.

Wat mij nauw aan hart ligt zijn de enclaves met Serviërs. Die worden nu nog door de KFOR afgeschermd maar moeten uiteindelijk worden vrijgemaakt. De stad Mitrovica bijvoorbeeld is nog niet geïntegreerd. Maar in bepaalde gemeenten zetelen wel degelijk al Serviërs in het bestuur.

De waarheid omtrent de Servische aanwezigheid in Kosovo is erg genuanceerd. Serviërs zijn hier altijd wel aanwezig geweest, maar pas in 1912 hebben ze ons echt bezet. In de jaren 60 was er vanuit Albanië inderdaad een kleine uittocht richting Kosovo. Maar hoe dan ook bleven de Albanezen doorheen de hele geschiedenis steeds een absolute meerderheid in Kosovo. Toch werd ons parlement in 1989 door Belgrado gedwongen om de toenmalige grondwet (die voorzag in ruime rechten voor de Kosovo-Albanezen) te veranderen. Voor ons een ernstige zaak, en het begin van tien jaren van repressie en ondergronds werken.

In Albanië zijn er drie religies : de katholieken zijn voornamelijk geconcentreerd in het noorden, terwijl de orthodoxen meer in het centrum en het zuiden van dat land te vinden zijn. Een kleine, veeleer symbolische groep, is moslim. Maar dat kleine volk heeft wel altijd een grote religieuze tolerantie aan de dag gelegd. Na 1945 is er wel repressie geweest, en dan voornamelijk tegen katholieken die gedood werden of die naar de Verenigde Staten wisten te vluchten. Maar nu hebben we opnieuw een bloeiende katholieke kerk, een gerespecteerde kerk. In Kosovo zelf heerst momenteel een volledige vrijheid van godsdienst.

En dan de UCK-militie. Met de KFOR is er een akkoord om het volledige gebied te demilitariseren. Een deel van die militie zal overgaan naar de politie van Kosovo en het Kosovo Protection Corps. Een ander deel wil zich echter liever niet integreren in die politiemacht en moet dus een civiel beroep leren om zich zo in de burgermaatschappij te integreren. Er is in Kosovo overigens ook een politieke partij actief die nagenoeg volledig uit het UCK is ontstaan.

Sinds 4 juni zijn er ook maatregelen getroffen tegen het illegale wapenbezit bij de bevolking. Na een conflict zoals dat in Kosovo, zijn er nu eenmaal veel wapens in omloop. In de politiestructuren is 17 percent voorzien voor de Serviërs, die vanzelfsprekend voornamelijk in de Servische enclaves zullen worden ingezet. Verder zijn er ook plaatsen voor Turken, Bosniërs en Roma-zigeuners. Dat Serviërs niet steeds aanvaard worden is begrijpelijk. Een en ander zal nu eenmaal wat tijd vergen, maar wie in Kosovo woont moet het multi-etnische van deze samenleving nu eenmaal aanvaarden.

Het gaat absoluut niet op een vergelijking te maken tussen de Servische expansiedrift en de Albanese kwestie. De Albanezen worden nu beschuldigd van alle problemen in de Presevo-vallei in zuid-Servië en van de problemen in Macedonië. De Albanezen worden voorgesteld als de grote destabiliserende kracht op de Balkan. Die propaganda heeft als achterliggende bedoeling de onafhankelijkheidsaspiraties van Kosovo in een slecht daglicht te stellen.

De Servische expansie werd uitgevoerd door het leger van ex-Joegoslavië dat een gesofistikeerde strategie volgde. Wij daarentegen, verzetten ons tegen expansie van wie dan ook en hebben ook geen eigen expansiestrategie. De Albanese inwoners van de Presevo-regio in Servië vragen alleen maar betere levensomstandigheden. We merken vooruitgang. Ik hoop dat de situatie in Macedonië er ook op zal vooruitgaan. Telkens we in Kosovo stappen vooruit willen zetten en daarvoor naar internationale steun zoeken, wordt een propaganda-campagne gevoerd die de Albanezen voorstelt als dé grote destabiliserende kracht in de Balkan. Dat fenomeen is overigens niet nieuw, het is zelfs al meer dan een eeuw zo.

Het is de bedoeling om onze economie vooral uit te bouwen tot een diensteneconomie. Voorlopig zijn er, gezien het systeem waaruit we komen, ook slechts een beperkt aantal private ondernemingen actief. Van de capaciteit van het economische weefsel dat we geërfd hebben, wordt momenteel slechts ongeveer 30 percent gebruikt. De bestaande zware industrie situeert zich vooral in de sectoren mijnbouw, energie en elektriciteitscentrales. Nogal wat mensen zijn ook op de een of andere manier (vaak als bijbaan) actief in de landbouw. En momenteel werken er natuurlijk ook heel veel mensen voor de talrijk aanwezige internationale instellingen en organisaties. KFOR is zo een grote werkgever in Kosovo. Na de verkiezingen moeten we ons – onder andere door een goed juridisch kader op te stellen – hoe dan ook concentreren op privatiseringen en

op het aantrekken van investeringen. Op die manier moeten we werk creëren voor onze jongeren, die 70 procent van onze bevolking uitmaken en eigenlijk onze belangrijkste hulpbron zijn.

Vlak na de oorlog was er inderdaad een proliferatie van allerhande politieke groupuscules in Kosovo. De gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2000 hebben die situatie echter voor een stuk uitgezuiverd. Er zijn slechts een beperkt aantal politieke partijen overeind gebleven, die momenteel allemaal in de richting van het politieke centrum overhellen. Grote ideologische verschillen zijn er niet. De verschillende politieke groepen in Kosovo zijn het ook eens over het vraagstuk van de nationale onafhankelijkheid. Er zijn maar enkele kleine verschillen over het economische programma en de gewenste ontwikkelingen. In een na-oorlogse maatschappij profileren de verschillende politieke groepen zich in eerste instantie niet, maar ik verwacht die profilering wel na de eerste algemene verkiezingen. Mijn partij, de Democratische Liga (LDK), was voorheen reeds een grote volksbeweging en blijft nu een centrumpartij. De nieuwe groepen als PDK en de Democratische Alliantie leveren grote inspanningen om opgenomen te worden in het openbare leven. Ze zijn misschien iets assertiever in het werven van nieuwe leden, maar dat is, gezien de omstandigheden, vrij normaal.

V. Aanvullende bespreking

De heer Jacques Laverge : In een interview in *Der Spiegel*, dat later ook door *Knack* is overgenomen², zegt de heer Rugova dat de NAVO altijd in Kosovo moet blijven. De NAVO moet dus permanent de orde blijven handhaven in de regio. Eigenlijk is dat een bijzonder zware uitspraak, vooral omdat wat hij vraagt op termijn onmogelijk is. De heer Rugova zegde zopas dat hij de milities heeft ontwapend en omgevormd tot een politiedienst. Betekent zijn vraag naar een permanente NAVO-aanwezigheid dat hij zijn eigen politiemacht wantrouwt ?

De heer Ibrahim Rugova : De NAVO mag voor altijd blijven, maar dan wel onder een ander mandaat omdat het huidige bijzonder uitgebreid is : Kosovo beschermen en voor veiligheid zorgen. Daarnaast heeft de NAVO ook humanitair werk uitgevoerd, zoals voedsel bedelen. In een onafhankelijk Kosovo is het veeleer de bedoeling dat er een NAVO-basis zou zijn. Het is immers onze am-

bitie om NAVO-lid te worden. De hele regio heeft behoefte aan de stabiliteit dat dat met zich brengt.

Die vraag is dus helemaal niet gebaseerd op wantrouwen qua interne ordehandhaving, maar veeleer op een nog steeds reële vrees voor bedreigingen van buitenaf. Het UCK is ontwapend, we hebben het Kosovo Protection Corps gevormd – een soort civiele bescherming – en de politiedienst levert goed werk. Het was belangrijk dat we de mensen van het UCK de kans gaven zich te integreren in de maatschappij. De internationale gemeenschap verbiedt ons voorlopig een echt beschermingsleger te vormen. Maar dan moeten de ons omringende landen ook hun leger inkrimpen. In die zin moet de NAVO blijven. Misschien mogen we na de onafhankelijkheid wel een beperkt defensief leger vormen.

De heer Patrick Hostekint : Kosovo kent een multiculturele samenleving met een aantal minderheden, waaronder de Roma. De Roma zijn eigenlijk nergens welkom, ook niet in België. Ik hoop dat de heer Rugova een andere politiek volgt. Welke maatregelen zijn er al getroffen om de Roma te integreren ?

De heer Ibrahim Rugova : Voor de oorlog hadden de Roma zekere voorrechten. Zo zond Pristina-TV voor de oorlog programma's uit in hun taal. We hebben er ondertussen al voor gezorgd dat de Roma lagere school kunnen volgen in hun eigen taal en zullen er alles aan doen om hen socio-economisch en politiek te integreren. Zowel de Roma als de Ashkali zijn vertegenwoordigd in onze interim-instellingen, evenals trouwens de Bosniërs, Turken en Serviërs.

Mevrouw Brigitte Grouwels : Nogal wat Ashkali en Roma-vluchtelingen zijn na de oorlog teruggekeerd naar Kosovo. Tijdens de oorlog werd hun huis ingenomen door anderen. Hoe lost u dergelijke problemen op ?

De heer Ibrahim Rugova : Er zijn misschien wel dergelijke gevallen voorgekomen. De terugkeer moet in elk geval gradueel en in alle veiligheid kunnen gebeuren. Het klimaat is daartoe momenteel gunstig.

Het komt echter voor dat er inderdaad al Albanezen in de huizen van de Roma wonen. We proberen dan voor hen een ander huis te vinden. In bepaalde gevallen kunnen ze opnieuw in hun oorspronkelijke huis intrekken. Er zijn uiteindelijk niet zo heel veel huizen van de Roma en de Ashkali door de Albanezen ingenomen. Er zijn er wel heel veel ver-

² “De NAVO moet altijd in Kosovo blijven”, *Knack*, 3 januari 2001

nield en afgebrand tijdens de oorlog. Met de steun van het departement voor de Wederopbouw proberen we die op te bouwen zodat iedereen zo snel mogelijk kan terugkeren. We hebben ook gevraagd om bijkomende middelen ter beschikking te stellen.

De heer Freddy Sarens : Hoe is de toestand van de Kosovaarse politieke gevangenen in Servië ? Zijn ze allemaal vrijgelaten ?

De heer Ibrahim Rugova : Dat is jammer genoeg nog niet het geval. Officieel waren er een duizendtal politieke gevangenen in de jaren 1999 en 2000. Er zitten er daar momenteel nog ongeveer 400 van in de gevangenis. Daarenboven worden de informatie en de cijfers daarover gemanipuleerd. Het is een ernstige humanitaire kwestie, waar we werk van proberen te maken. We leveren heel wat inspanningen om die mensen vrij te krijgen. Ook de internationale gemeenschap trekt zich trouwens het lot van de politieke gevangenen aan.

In het verondersteldelijk democratische regime van Servië moeten die mensen worden vrijgelaten. Dit zijn de resten van het vorige systeem in Belgrado. Het is een moeilijke kwestie. Er zijn trouwens ook nog 3.000 tot 4.000 vermisten in Kosovo. Volgens bepaalde geruchten zijn er ook veel lijken in de Donau gedumpt. De meeste zijn al gevonden. We maken werk van de personen die nog vermist zijn. Dat neemt echter heel wat werk in beslag, onder meer voor de identificatie en dergelijke.

De heer Karim Van Overmeire : U pleit voor een onafhankelijk Kosovo. Dat lijkt niet aanvaardbaar te zijn voor de internationale gemeenschap en de Servische zijde. Kosovo maakt de jure deel uit van de Joegoslavische republiek. Anderzijds is er ook de Servische bevolkingsgroep die zich niet wenst te identificeren met de Kosovaarse instellingen. Er blijkt ook geen sprake te kunnen zijn van een oplossing onder de vorm van een grenscorrectie, terwijl een dergelijke optie in het conflict tussen de Palestijnen en Israël net beschouwd wordt als een van de sleutels voor de vrede. Dat is blijkbaar niet aan de orde in Kosovo.

De heer Ibrahim Rugova : De resolutie van de VN-Veiligheidsraad sluit qua toekomst van Kosovo niets uit. Het document is in wezen één groot compromis. Belgrado heeft terzake geen enkele zeggenschap. De resolutie werd opgelegd door de Verenigde Naties. U weet dat de huidige Joegoslavische federatie sterk betwist wordt. Zelfs Montenegro wil eruit. De federatie is acht jaar geleden opgericht, maar we stellen vast dat het onmogelijk

is samen te leven met een metropool die iedereen in zijn omgeving wil onderdrukken.

De internationale gemeenschap heeft de facto wel degelijk begrip voor de kwestie van de onafhankelijkheid van Kosovo. We leggen daar de nadruk op zodat de Serviërs Kosovo zo vlug mogelijk zouden erkennen. Er is echter tijd nodig om Kosovo ten volle als zelfstandige staat te aanvaarden en daar vertegenwoordigd te zijn. De aanwezigheid van een Servische vertegenwoordigster in het parlement is een kans die geboden wordt om vertegenwoordigd te zijn op het hoogste niveau. Er zijn echter ook Serviërs die de lijn van het oude regime willen volgen en de nieuwe evolutie niet aanvaarden.

Ik wens onze situatie niet te vergelijken met die van Israël. Die van Kosovo is eenvoudiger en eenduidiger. Er is een duidelijke meerderheid van Albanese Kosovaren, en er zijn Servische bevolkingsgroepen. De democratische normen moeten toegepast worden. Ik denk dat er binnenkort een verklaring over de onafhankelijkheid van Kosovo mogelijk is.

Ik hoop dat de Serviërs in Kosovo binnenkort veranderen en de wil van de meerderheid respecteren. Wij respecteren in elk geval de etnische Servische groepen. Er is echter geen eigenlijk Servisch territorium in Kosovo. Daarom kan er ook geen sprake zijn van de aanpassing van de grenzen. Dat is in de Balkan trouwens ook veel te gevaarlijk.

De heer Kris Van Dijk : Er zijn traditioneel veel contacten en samenwerkingsverbanden tussen Vlaanderen en Kosovo. Op welke manier ziet u een mogelijke samenwerking vaste vorm krijgen ? Bent u de idee van een Vlaams Huis in Kosovo genegen ?

De heer Ibrahim Rugova : Ik ben voorstander van een institutionele samenwerking. Deze namiddag heb ik een contactmoment met een aantal gemeenten in Vlaanderen. We moeten nagaan welke economische, culturele en eventueel zelfs diplomatieke samenwerkingsmogelijkheden er zijn. Het is belangrijk dat we geregelde contacten hebben op Europees niveau en de relaties institutionaliseren. We hebben de voorbije 10 jaar een goede werkbasis opgebouwd en dienen de eerste stappen te zetten om de contacten nu ook permanent te maken.

De heer Frans Ramon : Wanneer verdwijnen de vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap uit het bestuur in Kosovo ? Zal dat gebeuren na de verkiezingen ?

De heer Ibrahim Rugova : Na de algemene verkiezingen zou de UNMIK (United Nations Mission in Kosovo) op een bescheidener wijze verderwerken. Momenteel is er een vrij grote internationale inbreng in de lokale en regionale administratie. Het gaat om mensen die zich onder meer met de nieuwe wetten bezighouden. Na de verkiezingen gaan we meer bevoegdheden overnemen en zal de UNMIK gradueel in omvang verminderen. Dat heeft te maken met het statuut van Kosovo. De NAVO zal echter nog lang aanwezig moeten blijven onder de vorm van militaire bases, omdat we ons absoluut willen integreren in Europa.

De heer Luc Van den Brande, voorzitter : Het komt mij voor dat de dagdagelijkse opvolging en uitvoering van de grote principesbeslissingen van wezenlijk belang zijn voor het al dan niet slagen van het VN-experiment in Kosovo. Het behoort ook tot de opdracht van deze commissie om dergelijke zaken op te volgen. Op de internationale politieke scène is een volgehouden belangstelling voor een bepaalde regio vaak echter verre van evident.

Binnenkort zullen er in Kosovo verschillende politieke partijen op een structurele manier aanwezig zijn. Speciaal in de Balkanregio zijn een geweldloze weerbaarheid en een fundamenteel democratische opstelling van het grootste belang om de vaak ingewikkelde problemen op te lossen. Ik heb bijzondere waardering voor de manier waarop u te werk gaat. Ik wens u en alle democraten in Kosovo veel succes toe, en ik hoop dat er een afdoend economisch en sociaal draagvlak gecreëerd kan worden om tot een stabiele maatschappij te komen.

De verslaggever,

Frans RAMON

De voorzitter,

Luc VAN DEN BRANDE
